

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Вареник К.О., здоб. вищ. осв. ОС «магістр»
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **С.І. Василюшин**
Державний біотехнологічний університет

З переходом до ринкових умов господарювання та в умовах невизначеності й нестабільності зовнішнього середовища більшість аграрних підприємств в Україні відмовилася від планування своєї діяльності. Найбільш прогресивним методом інформаційного забезпечення стратегічного управління в умовах сучасного мінливого середовища є система гнучкого бюджетування, запровадження якої вимагає удосконалення діючої системи управлінського обліку, аналізу, контролю та наявних методів управління.

Фундаментальним поняттям при впровадженні бюджетування виступає «центр відповідальності». Головними різновидами центрів відповідальності на аграрному підприємстві, до прикладу, є центр прибутку, центр доходів та центр витрат. При вирощуванні зернових культур центрами витрат будуть виступати рослинницька бригада, машино-тракторний парк, авто гараж, центральний тік, завідувачі якої нестимуть відповідальність за дотримання запланованих обсягів витрат та виробництва продукції.

На досліджуваному нами підприємстві – державному підприємстві «Дослідне господарство «Елітне» Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва Харківського району Харківської області система бюджетування імплементована частково у вигляді бізнес-планування поточної діяльності. При цьому, на ДП «ДГ «Елітне» діє добре налагоджена система планування та обліку, що є передумовою реалізації інструменту бюджетування.

Основний бюджет – це фінансове та кількісне відображення виробничих планів усіх підрозділів підприємства, необхідних для досягнення поставлених цілей. Основний бюджет складається: з операційних та фінансових бюджетів. В свою чергу, до операційних бюджетів належать: бюджет продажів; бюджет виробництва; бюджет прямих матеріальних затрат; бюджет прямих витрат на оплату праці; бюджет виробничих накладних витрат; бюджет запасів па кінець звітного періоду; бюджет виробничої собівартості готової продукції; бюджет собівартості реалізованої продукції; бюджет витрат на збут; бюджет адміністративних витрат; бюджет прибутку.

Бюджетна собівартість виготовленої продукції визначається на підставі бюджетів використання прямих матеріалів, прямих витрат на оплату праці та виробничих накладних витрат з урахуванням запланованих залишків незавершеного виробництва (табл.1).

Таблиця 1 – Бюджет собівартості зерна озимої пшениці у ДП «ДГ «Елітне» на 2022 рік

Показник	Квартал				Разом за рік
	1	2	3	4	
Обсяг виробництва, ц	2560,0	4960,0	7200,0	1280,0	16000,0
Витрати на виробництво:					
Прямі матеріальні витрати всього, тис. грн	618,5	3707,0	1013,2	361,4	5700,0
Загальні витрати на оплату праці, тис. грн	237,2	1067,2	996,0	71,1	2371,5
Єдиний соціальний внесок (22,0%), тис. грн.	52,2	234,8	219,1	15,7	521,7
Виробничі накладні витрати, тис. грн	199,9	196,9	195,5	203,0	795,3
Разом операційних витрат, тис. грн.	1107,7	5205,9	2423,8	651,2	9388,5
Собівартість 1 ц озимої пшениці, грн.	432,70	1049,57	336,64	508,72	586,78

Джерело: власні розрахунки.

Таким чином, склавши всі витрати ми отримали заплановану на 2022 р. собівартість 1 ц зерна озимої пшениці у сумі 586,78 грн.

Для своєчасного виявлення відхилень і відповідного реагування на них, здійснюється бюджетний контроль. Бюджетний контроль полягає у співвідношенні фактичних результатів бюджетом, аналізі причин відхилень і внесені відповідних корективів. Звіт про виконання бюджету містить порівняння запланованих і фактичних показників та розрахункових відхилень із вказуванням їх причин.

Таким чином за допомогою бюджетування у системі управлінського обліку можливо попередити негативний вплив мінливого зовнішнього середовища та економічних криз, оптимізувати використання наявних ресурсів та підвищити ефективність внутрішнього контролю.